

I

Hij was verdwaald. Hij was niet gewend om te verdwalen. Hij was iemand die plannen maakte en ze vervolgens efficiënt uitvoerde, maar nu spande alles tegen hem samen op manieren die hij, zo concludeerde hij, niet had kunnen voorzien. Hij had twee geestdodende uren lang vastgezeten in een file op de A1 waardoor de halve ochtend al voorbij was toen hij in Edinburgh was aangekomen. Daarna was hij op drift geslagen in een systeem van eenrichtingsverkeer en was zijn weg versperd door een straat die was afgezet vanwege een gesprongen hoofdbuis van de waterleiding. Tijdens de rit naar het noorden had het gestaag en meedogenloos geregend, en dat was pas minder geworden toen hij de buitenwijken van de stad had bereikt. De regen had de mensenmassa's volstrekt niet afgeschrikt – het was geen moment in hem opgekomen dat Edinburgh midden in 'het Festival' zat en dat er hordes festivalgangers zouden rondlopen alsof er zojuist officieel een eind was gekomen aan een oorlog. Hij was het Edinburgh Festival tot op dat moment het dichtst genaderd toen hij eens per ongeluk de *Late Night Review* had aangezet en had gezien hoe een stel klojo's uit de middenklasse had zitten discussiëren over een pretentieuze avant-gardistisch stuk van de Festival Fringe.

Ten slotte belandde hij in het smerige hart van de stad, in een straat die op een of andere manier op een lager niveau leek te liggen dan de rest van Edinburgh, een verduisterd stadsravijn. De kinderhoofdjes waren glad en vettig door de regen en hij moest voorzichtig rijden omdat het op straat krioelde van de mensen die lukraak overstaken of op een kluitje midden op de weg stonden, alsof niemand hun ooit had verteld dat de weg voor auto's en de stoep voor voetgangers was. Er slingerde een rij door de volle lengte van de straat: mensen die stonden te wachten tot ze naar binnen mochten in iets wat eruitzag als een bomgat in de muur, maar wat op

een groot bord voor de deur meldde dat het 'Fringelocatie 164' was.

De naam op het rijbewijs in zijn portefeuille luidde Paul Bradley. 'Paul Bradley' was een mooie, vergeetbare naam. Hij was inmiddels een aardig eindje verwijderd geraakt van zijn echte naam, een naam waarvan hij niet meer het gevoel had dat die ooit van hem was geweest. Als hij niet werkte gebruikte hij vaak (maar niet altijd) de naam 'Ray'. Leuk en eenvoudig – en met een dubbele bodem doordat het ook 'glimp' betekende. Ray kon een glimp licht of een glimp duisternis zijn. Een glimp van de zon of een glimp van de nacht. Hij hield ervan om tussen identiteiten door te glippen, om door de kiertjes te schieten. De gehuurde Peugeot waarin hij reed leek precies goed, geen opvallende machowagen maar zo'n auto waarin een doodgewone kerel zou rijden. Een doodgewone kerel als Paul Bradley. Als iemand hem vroeg wat hij deed, wat Paul Bradley deed, zou hij zeggen: 'Saai werk. Ik ben gewoon een bureaughengst die papieren rondschuift op een afdeling boekhouden.'

Hij probeerde te rijden en tegelijkertijd zijn stratenboek van Edinburgh te ontcijferen om erachter te komen hoe hij uit deze helse straat kon ontsnappen, toen iemand voor de auto stapte. Het was een type waar hij een gruwelijke hekel aan had: een jonge kerel met donker haar, een dikke bril met een zwart montuur, een baard van twee dagen en een peuk in zijn mond, daar had je er in Londen honderden van, die allemaal op Franse existentialisten uit de jaren zestig probeerden te lijken. Hij durfde te zweren dat ze geen van allen ooit een boek over filosofie hadden opengeslagen. Hij had ze allemaal gelezen, Plato, Kant, Hegel, had zelfs overwogen op een dag een titel te gaan halen.

Hij trapte op de rem en raakte de vent met de bril niet, liet hem alleen even schrikken, als een stierenvechter die de stier ontwijkt. De man was woedend, zwaaide met zijn peuk in het rond, schreeuwde, hief zijn middelvinger naar hem op. Geen enkele charme, verstoken van enige manieren – waren zijn ouders trots op hun prestatie? Hij verfoeide roken, een walgelijke gewoonte, verfoeide kerels die hun middelvinger naar

je opstaken en riepen: 'Draai er maar op rond!', terwijl er speeksel uit hun smerige mond vol nicotinevlekken vloog.

Hij voelde de schok, ongeveer even hard als wanneer je in een donkere nacht een das of een vos raakt, alleen kwam de bons van achteren, werd hij erdoor naar voren geduwd. Het was maar goed dat de vent met de bril zijn kleine paso doble had uitgevoerd en uit de weg was gegaan, want anders was hij geplet. Hij keek in de achteruitkijkspiegel. Een blauwe Honda Civic, waar de bestuurder uit stapte: een grote vent, de massieve spieren van een gewichtheffer, eerder in sport-schoolconditie dan in overlevingsconditie; in het oerwoud of de woestijn zou hij het in tegenstelling tot Ray nog geen drie maanden uithouden. Hij zou het nog geen dag uithouden. Hij droeg autohandschoenen, lelijke dingen van zwart leer met gaten voor de knokkels. Er zat een hond achter in zijn auto, een vlezige rottweiler, precies de hond die je bij zo'n kerel zou verwachten. De man was een wandelend cliché. De hond achterin was door het doller heen, sproeide speeksel op het raam, krabbelde met zijn nagels aan het glas. Over de hond maakte hij zich niet al te druk. Hij wist hoe je honden moest doden.

Ray stapte uit de auto en liep naar de achterbumper om de schade te bekijken. De bestuurder van de Honda begon tegen hem te schreeuwen: 'Verdomde stomme lul die je bent, waar was je mee bezig?' Engels. Ray probeerde iets te bedenken om te zeggen wat niet confronterend zou zijn, wat de man zou kalmeren – je zag zo dat hij een snelkookpan was die elk moment stoom kon gaan afblazen, die stoom wilde afblazen, zoals hij daar stond te huppelen als een zwaargewicht zonder conditie. Ray nam een neutrale houding aan, trok een neutraal gezicht, maar toen hoorde hij de menigte een zacht collectief 'aah' van afgrijzen slaken en hij zag de honkbalknuppel die ineens uit het niets in de hand van de man was verschenen en hij dacht: shit.

Dat was het laatste dat hij gedurende diverse seconden dacht. Toen hij weer kon denken lag hij languit op straat, met zijn handen tegen de zijkant van zijn hoofd, waar de kerel hem een dreun had verkocht. Hij hoorde het geluid van bre-

kend glas: de klootzak sloeg nu alle raampjes van zijn auto in. Hij probeerde, zonder succes, overeind te krabbelen, maar kon slechts een knielende houding bereiken, alsof hij in gebed was, en nu kwam de man op hem af, zijn honkbalknuppel opgeheven, terwijl hij het gewicht ervan in zijn hand uitprobeerde, klaar om op zijn schedel uit te halen voor een homerun. Ray stak een arm op om zich te verdedigen, waardoor hij nog duizeliger werd, en toen hij weer op de kinderhoofdjes in elkaar zakte dacht hij: jesus, is dit het dan? Hij had het opgegeven, hij had het warempel opgegeven – iets wat hij nog nooit had gedaan – toen iemand uit de menigte naar voren stapte, zwaaiend met een vierkant zwart ding dat hij naar de Hondaman gooide en dat hem een oplawaai tegen zijn schouder gaf, waardoor hij wankelde.

Hij verloor weer een paar seconden het bewustzijn en toen hij bijkwam, hurkten er een paar vrouwelijke agenten naast hem, en een van hen zei: 'Rustig aan, meneer,' terwijl de andere via haar portofoon een ambulance opriep. Voor het eerst van zijn leven was hij blij de politie te zien.

Martin had nog nooit van zijn leven zoiets gedaan. Hij sloeg in huis niet eens een vlieg dood, maar ging er geduldig achteraan om hem met een glas en een bordje te vangen en weer los te laten. De zachtmoedigen zullen de aarde beërven. Hij was vijftig en had nog nooit bewust een gewelddaad begaan tegen een ander levend wezen, hoewel hij soms dacht dat dit wellicht meer met lafheid dan met pacifisme te maken had.

Hij stond in de rij te wachten tot iemand anders zou ingrijpen in de scène die zich voor hun ogen afspeelde, maar de menigte was afgestemd op de rol van publiek, van passanten langs een bijzonder bruut theaterstuk, en niemand was van plan het geboden amusement te bederven. Zelfs Martin had zich aanvankelijk afgevraagd of dit een andere voorstelling was: een gespeelde improvisatie die moest schokken of juist onze immuniteit om nog geschokt te worden aan het licht moest brengen, doordat we in een wereldwijde mediage-meenschap leven waarin we passieve voyeurs van geweld zijn geworden (enzovoort). Zulke gedachten stroomden door het subjectieve, intellectuele deel van zijn hersenen. Zijn primitieve hersenen dachten daarentegen: o verdomme, dit is verschrikkelijk, echt verschrikkelijk, zorg alsjeblieft dat die slechte man weggaat. Het verbaasde hem niets dat hij zijn vaders stem in zijn hoofd hoorde ('Verman je, Martin'). Zijn vader was al jaren dood, maar Martin hoorde nog regelmatig zijn brullende en bulderende stemgeluid voor het exercitieterrein. Toen de bestuurder van de Honda alle raampjes van de zilverkleurige Peugeot kapot had geslagen en op de bestuurder ervan af liep, zwaaiend met zijn wapen terwijl hij zich opmaakte voor de laatste triomferende klap, besefte Martin dat de man op de grond waarschijnlijk zou sterven, waarschijnlijk daar voor hun ogen zou worden vermoord door de uitzinnige man met de knuppel als niemand iets deed, en instinctief, zonder erbij na te denken – want als hij erover had

nagedacht, had hij het mogelijkwerijs niet gedaan – liet hij zijn tas van zijn schouder glijden en gooide die, op dezelfde manier als bij het hamerslingeren, naar het hoofd van de krankzinnige bestuurder van de Honda.

Hij miste het hoofd van de man, wat hem niet verbaasde – hij had nooit goed kunnen richten of vangen, was juist iemand die wegdook als een bal zijn kant op werd gegooid – maar zijn laptop zat in de tas en de harde, zware rand ervan sloeg tegen de schouder van de Hondabestuurder, waardoor hij stond te tolleren.

Martin was tot nu toe nooit dichterbij een echt plaats delict geweest dan tijdens een excursie van de Society of Authors naar het politiebureau van St Leonard. Afgezien van Martin had de groep volledig uit vrouwen bestaan. 'Jij bent onze excuusguus,' had een van hen tegen hem gezegd, en hij had een zekere teleurstelling bespeurd in het beleefde gelach van de anderen, alsof hij als hun excuusguus toch op zijn minst een beetje minder op een vrouw had kunnen lijken.

Ze hadden koffie en koekjes gekregen – chocoladefroufrous, roze wafeltjes met crème ertussen, ze waren allemaal onder de indruk geweest van de ruime keus – en een 'hogere politieman' had een leuk praatje gehouden in een nieuwe vergaderzaal, die de indruk wekte dat zij speciaal voor zulke groepen als die van hen was ontworpen. Daarna waren ze rondgeleid door de diverse afdelingen van het gebouw, de meldkamer en het grotachtige vertrek waarin de mensen in burger (*NCIS*) die achter de computers zaten snel een blik op 'de auteurs' wierpen, terecht tot de conclusie kwamen dat ze er niet toe deden en zich weer op hun scherm richtten.

Ze waren allemaal naast elkaar opgesteld om een rij verdachten te vormen, van een van de leden waren vingerafdrukken genomen en daarna waren ze – kortstondig – opgesloten in een cel, waarin ze hadden rondgeschuifeld en hadden gegiecheld om de claustrofobie wat af te zwakken. 'Giechelen', drong tot Martin door, was vrijwel uitsluitend een woord voor vrouwen. Vrouwen giechelen, mannen lachen gewoon. Martin vreesde dat hij zelf een beetje een giechel was. Aan het eind van de rondleiding waren ze er met een kleine hui-

vering van angst getuige van, alsof het speciaal voor hen was geënceneerd, hoe er haastig een team in ME-uitrusting werd samengesteld om een 'lastige' gevangene uit een cel te halen.

De rondleiding was niet erg relevant geweest voor het soort boeken dat Martin schreef, in de persoon van zijn alter ego 'Alex Blake'. Dat waren ouderwetse, sentimentele misdaadromans rondom een heldin die 'Nina Riley' heette, een enthousiast type dat een detectivebureau had geërfd van haar oom. De boeken speelden in de jaren veertig, vlak na de oorlog. Het was een tijdperk in de geschiedenis dat een speciale aantrekkingskracht op Martin uitoefende: de grauwe armoede, de onderstroom van haveloze teleurstelling in het kielzog van heldhaftigheid. Het Wenen van *The Third Man*, de graafschappen rondom Londen van *Brief Encounter*. Hoe moet het hebben gevoeld om je met hart en ziel te hebben uitgeleverd aan een gerechtvaardigde oorlog, om zoveel nobele gevoelens te hebben ervaren (ja, een hoop propaganda, maar de kern was waar), om van de last van de individualiteit te zijn bevrijd? Om op de rand van vernietiging en nederlaag te hebben gestaan en je erdoorheen te hebben geslagen? En om te denken: wat nu? Nina Riley voelde dit allemaal natuurlijk niet, ze was pas tweeëntwintig en had de oorlog aan zich voorbij zien trekken op een Zwitserse etiquetteschool. En ze bestond niet.

Nina Riley was altijd een halve jongen geweest, hoewel ze geen openlijke lesbische neigingen had en ze voortdurend het hof werd gemaakt door een hele rits verschillende mannen met wie ze opmerkelijk kuis omging. ('Het is net,' had een 'bewonderende lezer' hem geschreven, 'alsof de hoofdmonitor van een particuliere Zwitserse school volwassen is geworden en als privédetective is gaan werken.') Nina woonde in een geografisch vage versie van Schotland met zee en bergen en golvend heideland, allemaal na een snelle rit in haar pittige Bristol cabriolet te bereiken vanuit elke grote stad in Schotland (en regelmatig ook in Engeland, zij het nooit in Wales, iets waarvan Martin dacht dat hij dat misschien moest rechtzetten). Tijdens het schrijven van het eerste Nina Rileyboek had hij het opgevat als een liefdevol knikje in de richting van een oudere tijd en een vroegere vorm. 'Een pastiche,

zo je wilt,' zei hij nerveus, toen hij op de uitgeverij werd voorgesteld aan zijn redacteur. 'Een soort ironisch "eerbetoon".' Het had hem verbaasd dat hij bleek te worden uitgegeven. Hij had het boek voor zijn eigen plezier geschreven en ineens zat hij in een kleurloos kantoor in Londen met het gevoel dat hij de door hem gecreëerde onzin moest rechtvaardigen tegenover een jonge vrouw die er kennelijk moeite mee had om met haar gedachten bij hem te blijven.

'Hoe dan ook,' zei ze, met een zichtbare inspanning om hem aan te kijken, 'ik zie een boek dat ik kan verkopen. Een soort vrolijke speurdersroman. De mensen hunkeren naar nostalgie, het verleden is net een verdovend middel. Uit hoeveel boeken verwacht u dat de serie zal bestaan?'

'De serie?'

'Hallo.'

Martin draaide zich om en zag een man in een bijna belachelijk nonchalante houding tegen de deurpost leunen. Hij was ouder dan Martin maar jeugdiger gekleed.

'Hallo,' zei de jonge redactrice terug, waarbij ze de man haar verrukte aandacht schonk. Hun minimale gesprek was zo beladen dat het bijna leek te bezwijken onder de betekenis die het bevatte. 'Neil Winters, onze directeur,' zei ze met een trotse glimlach. 'Dit is Martin Canning, Neil. Hij heeft een prachtig boek geschreven.'

'Geweldig,' zei Neil Winters, die Martin een hand gaf. Zijn hand was vochtig en zacht, als een dood ding dat je op het strand kon vinden. 'Het eerste van vele hoop ik.'

Binnen enkele weken was Neil Winters overgeplaatst naar de hogere echelons van het Europese moederschip en Martin had hem nooit meer ontmoet, maar hij beschouwde die handdruk desondanks als het herkenbare moment waarop zijn leven een andere wending had genomen.

Martin had de televisierechten van de Nina Rileyboeken onlangs verkocht. 'Net een warm bad. Ideaal voer voor de zondagavond,' had de BBC-producer gezegd, waardoor het als een belediging klonk, wat het natuurlijk ook was.

In de tweedimensionale fictieve wereld die Nina Riley bewoonde, had ze tot nu toe drie moordzaken, een juwelen-

diefstal en een bankoverval opgelost, een gestolen renpaard teruggebracht, de ontvoering van de kleine prins Charles uit Balmoral voorkomen en, op haar zesde uitstapje, nagenoeg in haar eentje een complot verijdeld om de Schotse kroonjuwelen te stelen. Het zevende boek, *The Monkey-Puzzle Tree*, lag net in pocketvorm op de drie-halen-twee-betalen-tafels in elke boekwinkel. Het zevende was 'duisterder', daar scheen iedereen het over eens te zijn ('Blake begint eindelijk een meer volwassen *style noir* te ontwikkelen,' had 'een lezer' op Amazon geschreven. Iedereen is recensent), maar desondanks bleven zijn verkoopcijfers 'standhouden' volgens zijn agent, Melanie. 'Het eind is nog niet in zicht, Martin,' zei ze. Melanie was Iers en daardoor klonk alles wat ze zei aardig, ook als het dat niet was.

Wanneer mensen hem vroegen – wat regelmatig gebeurde – waarom hij was gaan schrijven, antwoordde Martin meestal dat hij het grootste deel van zijn tijd in zijn fantasie doorbracht en dat het hem zodoende een goed idee had geleken zich daarvoor te laten betalen. Dat zei hij joviaal, nee gielend, en de mensen glimlachten alsof hij iets grappigs had gezegd. Ze begrepen niet dat het waar was: hij leefde in zijn hoofd. Niet in intellectuele of filosofische zin, in feite was zijn innerlijke leven opvallend banaal. Hij wist niet of dat voor iedereen gold. Brachten andere mensen ook hun tijd door met dagdromen over een betere versie van het dagelijks bestaan? Niemand praatte ooit over het leven van de verbeelding, behalve in termen van een soort verheven kunst à la Keats. Niemand had het over het genoeg om jezelf voor te stellen in een ligstoel op een gazon, onder een onbewolkte zomerhemel, met uitzicht op de afgeladen tafel met een echte ouderwetse high tea, klaargemaakt door een gezellige vrouw met een volle boezem en een smetteloos schort die dingen zei als 'Kom, tast toe, hartjes', want zo praatten gezellige vrouwen met een volle boezem in Martins verbeelding, een eigenaardige sub-dickensiaanse manier van spreken.

De wereld in zijn hoofd was een stuk beter dan de wereld buiten zijn hoofd. Scones, zelfgemaakte zwartebessenjam, volle room. Boven zijn hoofd snelden zwaluwen door de in-

tens blauwe lucht, neerschiend en duikend als piloten tijdens de Slag om Engeland. Het gepets in de verte van leer tegen wilg. De geur van warme, sterke thee en pas gemaaid gras. Zulke dingen waren toch zeker mateloos te prefereren boven een angstaanjagend boze man met een honkbalknuppel?

Martin had zijn laptop meegezeuld omdat de lunchvoorstelling *Comedy Showcase*, waarvoor hij in de rij stond, een omweg was op de (zeer vertraagde) gang naar zijn 'kantoor' die dag. Martin had het 'kantoor' onlangs gehuurd in een gerenoveerd pand in Marchmont. Het was ooit een supermarkt met vergunning geweest maar verschaftte nu een neutrale, kleurloze ruimte – muren van gipsplaat en vloeren van laminaat, breedbandaansluitingen en halogeenlicht – aan een architectenkantoor, een IT-consultantsbureau, en dus aan Martin. Hij had het 'kantoor' gehuurd in de ijdele hoop dat als hij dagelijks het huis uit ging om te schrijven en normale werkuren had, net als iedereen, hij daardoor op een of andere manier gemakkelijker de lethargie zou kunnen overwinnen die was neergedaald op het boek waar hij op dit moment aan werkte (*Death on the Black Isle*). Het was een slecht teken, vermoedde hij, dat het 'kantoor' in zijn gedachten iets was wat alleen tussen aanhalingstekens bestond, eerder een fictief idee dan een locatie waar werkelijk iets werd bereikt.

Het was net of er een vloek rustte op *Death on the Black Isle*, want hoeveel hij ook schreef, hij leek nooit verder te komen. 'Je moet de titel veranderen, het klinkt als een Kuifjeboek,' had Melanie gezegd. Voor Martin acht jaar geleden was gepubliceerd, had hij godsdienstles gegeven, en om een of andere reden had Melanie zich in een vroeg stadium van hun relatie in haar hoofd gehaald (en dat had ze er nooit meer uit kunnen krijgen) dat Martin ooit in een klooster had gezeten. Hij had nooit begrepen hoe ze die sprong had gemaakt. Inderdaad, hij had een voortijdige tonsuur van dunner wordend haar, maar afgezien daarvan geloofde hij niet dat zijn verschijning bijzonder monastiek aandeed. Hoeveel moeite hij ook had gedaan om Melanie van haar fixatie af te helpen, nog altijd was dat het aspect van hem dat haar het meest interesseerde. Melanie had deze desinformatie ook doorgegeven